N:o 121.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord; gifven Stockholms slott den 19 mars 1909.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att, under förutsättning att af Kungl. Maj:t framlagdt förslag till lag om ändrad lydelse af 1, 3, 8, 10, 17, 22, 44 och 65 §§ grufvestadgan antages af Riksdagen, antaga härvid fogade förslag till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kunglig nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Oskar Nylander.

Förslag

till

bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord.

I. Om fyndighets undersökning (skärpning).

1 §.

Vill någon å kronojord, som ej innehafves under ständig besittningsrätt eller är till boställe anslagen, anställa arbete (skärpning) för undersökning af fyndighet, innehållande sådant mineral, hvarom i 1 § grufvestadgan förmäles, eller apatit eller magnesit, söke därtill tillstånd (skärpningstillstånd) på sätt nedan sägs.

2 §.

Skärpningstillstånd må ej meddelas å:

1) område, som förklarats skola utgöra statsgrufvefält, eller som redan är föremål för skärpningstillstånd, för grufdriftstillstånd, hvarom i 17 § nedan förmäles, eller för rätt på grund af inmutning;

2) område, beläget på mindre afstånd än tvåhundra meter från boningshus eller från annan åbyggnad, där den är uppförd vid gård, eller från tomtplats eller trädgård, med mindre medgifvande härtill lämnats af såväl ägaren till byggnaden, tomtplatsen eller trädgården, som den, hvilken därtill har nyttjanderätt, dock att under byggnad, hvarom nu sagts, ej innefattas byggnad, som är uppförd för grufdrift;

3) område, tillhörande kyrkogård eller begrafningsplats;

4) område på mindre afstånd än trettio meter från sådan järnväg eller kanal, som är upplåten för allmän trafik, så vidt ej medgifvande af vederbörande myndighet eller styrelse lämnats.

3 §.

Ansökning om skärpningstillstånd skall ske skriftligen hos bergmästaren i orten och innehålla uppgift å:

sökandens namn, hemvist och yrke;

mineralanledningens art;

egendom, socken och län, där det område ansökningen afser är beläget;

medelpunkten i detta område (skärpningspunkten) med så noggrann beskrifning å denna punkts belägenhet, att någon osäkerhet därom ej kan uppstå; skolande denna punkt vara utmärkt å topografisk, afvittrings- eller annan vid ansökningen fogad karta i skala ej understigande 1 : 200,000.

Vid ansökningen skall tillika fogas intyg att sökanden är välfrejdad svensk undersåte.

Sökanden vare vidare pliktig att i förskott å kostnaden för kungörelse, hvarom i 6 § förmäles, till bergmästaren erlägga tio kronor.

4 §.

Öfver inkommen ansökan skall bergmästaren ofördröjligen och senast trettio dagar efter mottagandet meddela skriftligt beslut. Finner bergmästaren nödigt infordra ytterligare upplysning i afseende å arten af den angifna mineralanledningen, skärpningspunktens läge eller annan omständighet, som för ansökningens bedömande kan vara af betydelse, äge han förelägga sökanden att därmed inkomma inom viss lämplig tid, räknad från den dag beslutet gafs, och vare, i händelse den tid försittes, den då gjorda ansökningen förfallen, hvilken påföljd bör i beslutet intagas. Beträffande förskott å kungörelsekostnad, hvarom i 3 § sägs, äge bergmästaren meddela föreläggande i enahanda ordning.

5 §.

1 mom. Är mineralanledningen icke af den art, som i 1 § afses, eller har den uppgifna skärpningspunkten blifvit förlagd å område, där enligt 2 § skärpningstillstånd ej må meddelas, varde ansökningen afslagen.

2 mom. Har skärpningspunkten förlagts å område, som varit men ej längre är föremål för skärpnings- eller grufdriftstillstånd, skall bergmästaren öfversända ansökningen jämte eget utlåtande till bergsöfverstyrelsen.

6 §.

Finner bergmästaren hinder ej möta för bifall till ansökningen, skall han utfärda bevis (skärpningssedel) af innehåll att sökanden äger med andras uteslutande anställa skärpning inom ett område, innefattande en omkrets med 400 meters afstånd från skärpningspunkten. Faller inom sagda område mark, hvarå enligt 2 § skärpningstillstånd ej må meddelas, eller mark, hvarom i 5 § 2 mom. sägs, skall skärpningstillståndet gälla allenast för öfrig del af området.

Skärpningssedeln skall vidare innehålla:

1) angifvande af mineralanledningens art samt beskrifning å skärpningspunktens läge;

2) tiden, då ansökningen inkom till bergmästaren;

3) den benämning, hvarunder anläggningen må kunna från andra dylika skiljas;

4) ett angifvande af de villkor, som jämlikt 8—14 §§ här nedan skola för tillståndet gälla.

Bergmästaren låte inom sextio dagar från skärpningssedelns utfärdande i kyrkan till den socken eller församling, där det upplåtna området är beläget, äfvensom i tidning inom orten kungöra, att tillståndet meddelats, med uppgift å tillståndshafvarens namn och skärpningspunktens läge; insände ock ofördröjligen till Konungens befallningshafvande afskrift af skärpningssedeln.

7 §.

Hafva flere ingifvit ansökningar, som afse samma område, skall den, hvilkens ansökan först inkom, äga företräde till erhållande af skärpningstillstånd.

Hafva ansökningarna inkommit samma dag, hänskjute bergmästaren ärendet till Konungen, som bestämmer, hvilken af sökandena må erhålla tillstånd.

8 §.

Skärpningstillstånd skall gälla från dagen för skärpningssedelns utfärdande till löpande årets slut samt under nästföljande tre kalenderår; ägande bergmästaren på ansökan af tillståndshafvaren att, om särskilda

förhållanden därtill föranleda, medgifva förlängning af denna tid med högst två år.

Erhåller tillståndshafvaren under den sålunda bestämda skärpningstiden grufdriftstillstånd, skall dock skärpningstillståndet upphöra att gälla vid grufdriftstillståndets meddelande. Har han gjordt ansökan om grufdriftstillstånd, hvilken vid nämnda tids utgång är på pröfning beroende, fortfar skärpningstillståndet att gälla, så länge ansökningen är under pröfning.

9 §.

1 mom. Skärpning må bestå i jordrymning, sprängning, diamantborrning, upprättande af magnetiska kartor eller andra arbeten, som kunna lända till kännedom om fyndighetens storlek, beskaffenhet och värde.

2 mom. Å dessa arbeten skall under skärpningstiden, räknadt från den 1 januari efter det skärpningstillståndet meddelats, årligen användas ett belopp af minst trehundra kronor, med skyldighet för tillståndshafvaren att, för hvarje kalenderår, före den 1 april året därefter hos bergmästaren styrka, huru stort belopp för ändamålet utgifvits. Tillståndshafvaren äge dock, om han hellre så vill, att under ett år fullgöra arbetsskyldigheten för ett eller flera af de efterföljande. Sedan tillståndshafvaren gjort ansökan om grufdriftstillstånd, vare han, så länge ansökningen är på pröfning beroende, från arbetsskyldighet befriad.

10 §.

Under skärpningstiden vunna mineraliska produkter må tillståndshafvaren icke för annat ändamål än deras undersökning, medelst analysering, anrikning, smältning eller på annat dylikt sätt, från skärpningsområdet bortföra.

Sedan tillståndshafvare ingifvit ansökan om grufdriftstillstånd, vare han dock berättigad att inom skärpningsområdet bryta och tillgodogöra sig mineraliska produkter af den i 1 § nämnda beskaffenhet äfven för annat ändamål än nu sagts. Vill han begagna sig af nämnda rätt, göre hos bergmästaren anmälan därom före arbetets början. För de produkter, tillståndshafvaren sålunda tillgodogör sig, skall han erlägga afgäld med tre procent af produkternas värde; skolande om värdets bestämmande och tillståndshafvarens skyldigheter i öfrigt tillämpas hvad i 25 § 1 och 4 styckena samt 26 och 28 §§ är stadgadt.

11 §.

Har tillståndshafvaren icke fullgjort den i 9 § stadgade arbetsskyldighet, eller har han brutit mot bestämmelserna i 10 §, vare tillståndet förverkadt. Påstående härom må dock, utom för det fall att svikligt förfarande från tillståndshafvarens sida föreligger, ej grundas på försummelse eller annat förhållande, som ägt rum för längre tid tillbaka än kalenderåret före det påståendet väckts.

Tvist, huruvida förverkande ägt rum, skall afgöras i den ordning, 37 § här nedan angifver.

12 §.

Byggnader, som för skärpningsarbetets utförande äro nödiga, må tillståndshafvaren å det upplåtna området uppföra.

Tillståndshafvaren äge jämväl att å kronan tillhörig mark begagna eller anlägga väg till stället.

13 §.

Där mark, som tillståndshafvaren för skärpning eller väg begagnar, är af kronan utarrenderad, skall tillståndshafvaren dels till kronan erlägga en årlig afgift, motsvarande den nedsättning i arrendeafgiften, hvartill arrendatorn i följd af mistningen af marken skäligen kan vara berättigad, och dels till arrendatorn utgifva det skadestånd, som därutöfver må på grund af markens användande för skärpningen tillkomma honom. I fråga om fastställandet af beloppet utaf den arrendatorn tillkommande godtgörelse skall tillståndshafvaren vara förbunden att underkasta sig de bestämmelser, som i sådant hänseende må vara meddelade i aftalet mellan kronan och arrendatorn.

I händelse tillståndsinnehafvaren icke erhåller tillstånd jämväl till fyndighetens tillgodogörande, vare han skyldig att ersätta kronan all skada, som marken genom skärpningen för framtiden kan hafva tagit. Är jorden utarrenderad, ansvare tillståndshafvaren under tiden, till dess denna ersättning blifvit erlagd, för fulla beloppet af berörda årliga afgift.

Skada och intrång, som i öfrigt af skärpningen förorsakas, skall jämväl af tillståndshafvaren ersättas.

Ersättning för växande träd, som af tillståndshafvaren fällas, skall utgå enligt uppskattning af jägmästaren i orten. Yppas tvist angående annan ersättning, hvarom i andra eller tredje stycket sägs, skall tvisten afgöras i den ordning 37 § här nedan angifver.

14 §.

1 mom. Är område, hvarå skärpningstillstånd meddelats, af kronan utarrenderadt, må tillståndshafvaren icke å detsamma påbörja arbete, med mindre han senast fjorton dagar dessförinnan lämnat arrendatorn bestyrkt afskrift af skärpningssedeln, och gälle om sättet för sådant delgifvande hvad om delgifvande af stämning är stadgadt.

2 mom. Tillståndshafvaren åligger därjämte, innan något arbete å området börjas, att hos Konungens befallningshafvande ställa pant eller borgen, som af Konungens befallningshafvande godkännes, för all den ersättning, hvartill tillståndshafvaren enligt 13 § är förbunden. Försummas det, äge utmätningsmannen i orten, då han därom anlitas, inställa arbetet, till dess säkerhet, som finnes antaglig, blifvit anskaffad.

15 §.

I fall, hvarom i 5 § 2 mom. sägs, pröfvar bergsöfverstyrelsen, huruvida och på hvad villkor skärpningstillstånd må sökanden lämnas.

Bergsöfverstyrelsen må ock, där jämlikt 6 § från skärpningstillstånd undantagits mark af den i 5 § 2 mom. omförmälda beskaffenhet, på tillståndshafvarens ansökan medgifva skärpning å sådan mark.

16 §.

Klagan öfver bergmästares beslut må föras hos bergsöfverstyrelsen genom besvär, som skola, vid talans förlust, dit insändas i mål från Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län innan klockan tolf å fyrtiofemte dagen och i mål från öfriga orter i riket innan klockan tolf å trettionde dagen från delfåendet af det beslut, som öfverklagas.

II. Om fyndighets tillgodogörande.

17 §.

Vill någon å kronojord, som i 1 § sägs, med arbete belägga och tillgodogöra sig fyndighet af där angifven beskaffenhet, söke hos Konungen tillstånd därtill (grufdriftstillstånd).

Tillstånd, hvarom nu sagts, må ej meddelas annan än i Sverige bosatt välfrejdad svensk undersåte eller handelsbolag, hvars samtliga delägare äro sådana svenska undersåtar, eller ock svenskt aktiebolag, hvars bolagsordning föreskrifver, dels att aktie icke må utan Konungens tillstånd tecknas af eller öfverlåtas å andra än i Sverige bosatta svenska undersåtar, dels att denna föreskrift skall i tryck återgifvas å samtliga aktiebrefven och dels att ändring i bolagsordningen i dessa hänseenden icke är giltig, med mindre Konungen till ändringen lämnat medgifvande.

18 §.

Ansökning om grufdriftstillstånd skall ingifvas till bergmästaren och innehålla:

uppgift å sökandens namn, yrke samt hemvist eller för aktiebolag den ort, där styrelsen har sitt säte, mineralanledningens art samt belägenheten och storleken af det område, hvarå grufdriftstillstånd sökes, äfvensom den framställning, sökanden kan vilja göra angående erhållande af sådan upplåtelse, hvarom i 27 § förmäles.

Ansökningen skall vara åtföljd af:

1) intyg, utvisande att sökanden jämlikt 17 § är behörig erhålla grufdrifttillstånd;

2) karta öfver det område, ansökningen afser, så affattad att af densamma jämte tillhörande beskrifning områdets geografiska belägenhet tydligt framgår, hvilken karta bör vara upprättad af landtmätare eller bergstjänsteman eller annan, som är behörig att verkställa grufmätningar, eller ock från sådan karta kopierad;

3) handlingar, som styrka, att arbetet kan af sökanden ändamålsenligt utföras och att nödiga tillgångar därtill stå till hans förfogande;

4) bevis att sökanden hos Konungens befallningshafvande nedsatt sådan säkerhet, hvarom i 30 § nedan förmäles; samt

5) i det fall att tillstånd, hvarom nu sagts, sökes af den som innehar skärpningstillstånd, jämväl berättelse öfver de under skärpningstiden utförda arbeten.

19 §.

Finner bergmästaren ansökningshandlingarna ofullständiga eller någon ytterligare upplysning för ansökningens bedömande erforderlig, förelägge bergmästaren sökanden att inom viss tid inkomma med felande handling eller sådan upplysning, vid äfventyr att handlingarna pröfvas i befintligt skick.

Sedan den tid förflutit, låte bergmästaren inom fjorton dagar därefter i kyrkan till den församling, där det i ansökningen uppgifna området är beläget, äfvensom i tidning inom orten kungöra ansökningen med föreläggande af viss tid, minst tre och högst fem månader efter kungörelsens datum, inom hvilken den, som anser sin rätt vara af frågan beroende, bör hos bergmästaren skriftligen anföra hvad han till bevarande af sin rätt aktar nödigt. Såvidt gäller område inom Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län, skall tiden för föreläggandet innefatta åtminstone två af månaderna maj—september, och må alltså, i den mån härför är nödigt, tiden utsträckas utöfver hvad nyss nämnts.

Efter utgången af den i kungörelsen utsatta tid skall bergmästaren, hvilken det åligger att genom besök på platsen skaffa sig kännedom om den fyndighet, hvarom fråga är, skyndsamt insända samtliga handlingar jämte eget utlåtande till Konungen.

Kostnaden för kungörandet och bergmästarens besök på platsen skall gäldas af sökanden; och vare han pliktig att, där bergmästaren det fordrar, samma kostnad inom förelagd tid förskjuta, vid äfventyr, om den tid försittes, att ansökningen anses förfallen, hvilken påföljd bör i föreläggandet intagas.

20 §.

1 mom. Har innehafvare af skärpningstillstånd, som enligt 17 § är behörig erhålla grufdriftstillstånd, i vederbörlig ordning inom skärpningstidens utgång sökt tillstånd till grufdrift å område, hvarinom skärpningspunkten är belägen, och är å området mineralfyndighet påvisad, skall, där ej skärpningstillståndet jämlikt 11 § förverkats, det sökta tillståndet meddelas, så vidt med föreskrifterna här nedan öfverensstämmer. Hvad i 2 § är stadgadt i afseende å hinder mot meddelande af skärpningstillstånd skall ock gälla beträffande grufdriftstillstånd, så framt hindret förefanns, då skärpningstillståndet meddelades.

2 mom. Göres eljest jämlikt 18 § ansökan om grufdriftstillstånd, pröfvar Konungen efter omständigheterna, huruvida sådant tillstånd må gifvas.

21 §.

1 mom. Grufdriftstillstånd må icke omfatta område, öfverstigande 50 hektar, räknade i horisontalplanet, där ej styrkes att större areal erfordras, för att fyndigheten i hela sin utsträckning skall falla inom området. Längden af området må ej vara större än 5 gånger bredden; och bör området om möjligt vara fyrsidigt med räta vinklar. För området skola

gränserna på djupet räknas lodräta, så vidt utan förnärmande af annans rätt kan ske.

22 §.

1 mom. Det upplåtna området skall, på tillståndshafvarens bekostnad, i närvaro af kronoombud, som utses af Konungens befallningshafvande, å marken utstakas af vederbörligen förordnad landtmätare.

Därest tillståndshafvaren förklarat sig för sitt arbete ofvan jord behöfva endast en del af det upplåtna området, skall jämväl denna del vid nu nämnda förrättning utstakas på marken och inläggas å kartan.

Förrättning, hvarom nu sagts, skall hållas inom nio månader från tillståndets meddelande. Försummas det, äge tillståndshafvaren ej vidare verkställa arbete för fyndighetens tillgodogörande, förr än sådan förrättning skett.

Kronoombud, som vid dylik förrättning närvarit, åligger att ofördröjligen till Konungens Befallningshafvande inberätta hvad därvid förelupit.

2 mom. Har tillståndshafvaren för arbetet i dagen tagit i anspråk endast en del af det upplåtna området, och önskar han sedermera ytterligare mark inom området, varde sådan honom tilldelad i samma ordning som nyss nämnts.

23 §.

Det upplåtna området må icke användas för annat ändamål än grufdriften och därmed i samband stående verksamhet för produkternas tillgodogörande eller förädling.

Tillståndshafvaren äger tillgodogöra sig alla mineraliska ämnen af den i 1 § omförmälda beskaffenhet, hvilka inom det upplåtna området anträffas, så ock öfriga mineraliska ämnen, i den mån deras brytande är erforderligt för grufarbetets ändamålsenliga drifvande.

Konungen äger dock vid grufdriftstillståndets meddelande föreskrifva, att järnmalm, som ur fyndigheten vinnes, icke eller allenast i viss omfattning må såsom råvara exporteras ur landet.

24 §.

1 mom. För det upplåtna området skall tillståndshafvaren, så länge grufdriftstillståndet varar, till kronan erlägga en årlig jordskyld med fem procent af markens uppskattade värde, dock minst ett belopp, motsvarande fem kronor för hvarje hektar. Vill tillståndshafvaren för sitt arbete ofvan jord taga i anspråk blott en del af området, skall jordskylden

för den öfriga delen, oafsedt det uppskattade värdet, utgå med fem kronor för hvarje hektar.

Jordskyldens belopp skall, efter ofvan angifna grunder, bestämmas af landtmätaren vid den förrättning, hvarom i 22 § förmäles. Finner Konungens befallningshafvande högre belopp böra utgå än landtmätaren bestämt, eller är tillståndshafvaren med landtmätarens beslut missnöjd, må beslutet kunna underställas afgörande af skiljemän i den ordning 37 § stadgar. Sådant afgörande skall påkallas genom tillkännagifvande hos andra parten senast inom en månad efter det landtmätarens beslut meddelats; i annat fall stånde detta fast.

2 mom. Är mark, som af tillståndshafvaren tages i anspråk för arbetet i dagen, af kronan utarrenderad, åligger tillståndshafvaren jämväl att till arrendatorn utgifva det skadestånd, som utöfver nedsättning i arrendeafgiften må på grund af markens användande för grufdriften tillkomma denne. Tillståndshafvaren skall vara förbunden att, där tvist härom uppstår, underkasta sig de bestämmelser, som i fråga om afgörandet af sådan tvist må vara meddelade i aftalet mellan kronan och arrendatorn.

3 mom. Värdet af växande träd, som af tillståndshafvaren fällas, skall han ersätta enligt uppskattning af jägmästaren i orten.

25 §.

Tillståndshafvaren skall för hvarje kalenderår till kronan erlägga en afgäld (royalty), utgående å saluvärdet på arbetsplatsen af alla inom området vunna, af tillståndshafvaren under året från arbetsplatsen försålda eller bortförda mineraliska produkter, i det skick, hvari de efter handskrädning eller mekanisk behandling befunnits. Denna afgäld skall utgå, där grufdriftstillståndet meddelats jämlikt 20 § 1 mom., med tre procent af nämnda värde samt eljest med den procent, Konungen bestämmer.

Skulle afgälden, sålunda beräknad, för något kalenderår icke uppgå till tjugufem kronor för hvarje hektar af det upplåtna området, skall tillståndshafvaren likväl vara skyldig att för det år erlägga afgäld med nämnda belopp.

Konungen äger, på särskild ansökan, att, när skäl därtill äro, för viss tid, högst tio år, medgifva tillståndshafvaren befrielse från eller nedsättning i den sålunda stadgade afgälden i hvad den öfverstiger det i förra punkten omförmälda belopp.

Det åligger tillståndshafvaren ej mindre att före den 1 mars hvarje år till bergmästaren insända uppgift å mängden och värdet af de produkter, hvarå afgäld för nästföregående år skall utgå, med upplysning tillika om det beräkningssätt tillståndshafvaren för värdets bestämmande användt, än

äfven att vid anfordran tillhandahålla vederbörande räkenskaper, innefattande tydliga och riktiga uppgifter om mängden försålda eller bortförda produkter, samt förefintliga analyser af dem; och skall tillståndshafvaren vidare vara skyldig att underkasta sig den särskilda inspektion af arbetena, som för afgäldens bestämmande kan finnas erforderlig.

26 §.

Afgäldens belopp bestämmes å kronans sida af en nämnd efter ty särskildt af Konungen stadgas.

Nöjes ej tillståndshafvaren åt nämndens beslut, skall han, vid talans förlust, inom 14 dagar efter det han af beslutet erhöll del anmäla missnöje hos Konungens befallningshafvande. Tvist, som sålunda uppstår, skall afgöras af skiljemän på sätt i 37 § här nedan säges.

27 §.

På framställning af tillståndshafvaren äger Konungen till tillståndshafvarens begagnande mot årligt arrende upplåta mark, som erfordras utöfver det område, tillståndet omfattar, för anläggning af vägar, transportbanor, verkstäder, administrations- och arbetarebostäder samt för kraftledning eller dylikt, äfvensom bestämma tid och öfriga villkor för upplåtelsen, dock att denna ej må afse annan tid än sådan, hvarunder grufdriftstillståndet gäller. I den ordning, som kan vara föreskrifven, må ock, där så finnes kunna ske utan olägenhet för kronan, denna tillhörigt vattenfall eller kraft från dylikt vattenfall upplåtas till nyttjande af tillståndshafvaren för tid, hvarunder grufdriftstillståndet gäller. De kostnader, som förorsakas kronan med anledning af åtgärder, hvilka kunna vara erforderliga för upplåtelse, hvarom i denna § förmäles, skola gäldas af tillståndshafvaren.

Vattenkraft, hvarom nu sagts, får af tillståndshafvaren användas endast för grufdriften och i samband därmed stående anläggningar.

28 §.

Den i 25 § omförmälda afgäld och öfriga tillståndshafvaren åliggande afgifter skola för hvarje kalenderår erläggas till Konungens befallningshafvande före den 1 juli nästföljande år. Har ej afgäldens belopp dessförinnan blifvit slutligen bestämdt, skall den jämte ränta efter 5 procent erläggas inom 14 dagar efter det sådant bestämmande skett.

29 §.

I tillståndsresolutionen skall tillståndshafvaren åläggas att, därest han inställer grufarbetet, ersätta all den skada, som under tiden genom ökadt vattentillopp må tillskyndas ägare eller innehafvare af angränsande grufva.

30 §.

1 mom. Såsom säkerhet för fullgörandet af villkoren för grufdriftstillståndet skall för det år, hvarunder detta meddelats, och därutöfver för en tid af minst fem och högst åtta kalenderår, ställas borgen af minst två löftesmän, de där borga en för bägge och bägge för en såsom för egen skuld, och hvilkas vederhäftighet är för Konungens befallningshafvande känd eller behörigen styrkt. Ansvarighet på grund af dylik borgen må icke utsträckas utöfver den tid, för hvilken borgen blifvit ingången.

Tillståndshafvare, som sådant föredrager, må i stället för borgen nedsätta af staten, allmänna hypoteksbanken, rikets hypoteksföreningar eller af kommuner med Konungens tillstånd utgifna obligationer eller andra säkerhetshandlingar, som af Konungens befallningshafvande godkännas, motsvarande det belopp, hvartill med hänsyn till uppgjord arbetsplan eller den omfattning, hvari arbete å området förut bedrifvits, samt andra af tillståndshafvaren ådagalagda omständigheter afgäld och annan tillståndshafvaren eventuellt åliggande ersättningsskyldighet högst kan antagas komma att för tre år uppgå.

2 mom. Minst ett år före utgången af den tid, för hvilken borgen enligt 1 mom. gäller, skall tillståndshafvaren aflämna ny säkerhet af den beskaffenhet, som där sägs. Dör löftesman eller finner Konungens befallningshafvande, att löftesman icke vidare kan för vederhäftig anses eller eljest att ställd säkerhet icke längre kan anses tillräcklig, skall tillståndshafvaren inom tre månader efter erhållet föreläggande aflämna ny säkerhet eller den ytterligare säkerhet Konungens befallningshafvande kan bestämma.

31 §.

Tillståndshafvaren vare ej berättigad till ersättning af kronan på den grund att annan befinnes till följd af inmutning äga rätt till idkande af grufdrift inom det upplåtna området.

32 §.

Grufdriftstillstånd må öfvertagas af person eller bolag, som jämlikt 17 § är behörigt erhålla dylikt tillstånd. Det åligger den, som vill öfver-

taga grufdriftstillstånd, att härom göra anmälan hos Konungen samt därvid foga sådana handlingar, som i 18 § under 1), 3) och 4) omförmälas; och vare öfvertagandet ej giltigt med mindre det blifvit af Konungen godkändt,

Har ej, då tillståndshafvaren aflidit eller blifvit i konkurs försatt. anmälan om öfvertagande af tillståndet gjorts inom sex månader, räknadt från dödsfallet eller den offentliga stämningens utfärdande, eller har öfvertagandet icke af Konungen godkänts, skall tillståndet upphöra sex månader efter det anmälan senast bort ske.

Detsamma skall gälla, där tillståndshafvaren icke längre uppfyller de i 17 § stadgade förutsättningar för erhållande af grufdriftstillstånd, och ej inom sex månader efter det behörigheten upphört göres anmälan, att tillståndet öfverlåtits å annan, eller Konungen ej godkänner öfverlåtelsen.

33 §.

Underlåter tillståndshafvaren att behörigen fullgöra de med afseende å grufdriftstillståndet stadgade villkor, skall tillståndet vara förverkadt och tillståndshafvaren skyldig att afträda grufanläggningen vid utgången af det kalenderår, hvarunder förverkandet skett.

Påstående härom må dock, utom för det fall att svikligt förfarande från tillståndshafvarens sida föreligger, ej grundas på försummelse eller annat förhållande, som ägt rum för längre tid tillbaka än andra kalenderåret före det påståendet väckts.

34 §.

Konungen äge uppsäga grufdriftstillståndet att upphöra vid utgången af femte kalenderåret efter det, hvarunder uppsägning skett, dock att uppsägning ej må göras förr än 15 år förflutit från grufdriftstillståndets meddelande.

Tillståndshafvare skall vara berättigad att frånträda grufdriftstillståndet den 31 december året efter det, hvarunder anmälan därom skett.

35 §.

1 mom. Då grufdriftstillstånd efter uppsägning eller eljest upphör, skall kronan vara berättigad att från tillståndshafvaren tillösa sig dennes för fyndighetens bearbetande eller annan därmed i sammanhang stående verksamhet anskaffade maskiner, kraftstationer, verkstäder, kraft- och andra ledningar, transportanordningar, husbyggnader och öfriga anläggningar inom område, som åt tillståndshafvaren af kronan upplåtits, allt mot ersättning efter

egendomens värde, hvilket värde i brist af åsämjande skall, i den ordning lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 stadgar, bestämmas af fem personer, af hvilka Konungen utser två, tillståndshafvaren två och de sålunda utsedda tillkalla den femte, ägande bergsöfverstyrelsen utöfva den befogenhet att utse skiljeman, som enligt lagen tillkommer öfverexekutor.

Har uppsägning skett, vare tillståndshafvaren därefter förbjudet att utan Konungens medgifvande från upplåtet område bortföra egendom, som nu sagts, vid äfventyr, om så ändock sker, att tillståndshafvaren är skyldig ersätta all därigenom uppkommande skada och förlust.

2 mom. De i grufva befintliga, för dess styrka och bestånd verkställda byggnader äfvensom inrättningar för vandring upp och ned i grufvan skola vid grufdriftstillstånds upphörande utan lösen tillfalla kronan.

3 mom. Senast vid den tid, då grufdriftstillstånd efter uppsägning eller jämlikt 32 § andra eller tredje stycket upphör, skall från kronans sida meddelande lämnas tillståndshafvaren om och i hvad mån kronan vill begagna lösningsrätten. Egendom, som kronan ej vill lösa, må tillståndshafvaren hafva afgiftsfritt kvar under ett år efter tillståndets upphörande.

4 mom. Af tillståndshafvaren brutna mineraliska produkter må afgiftsfritt kvarligga inom grufdriftsområdet två år efter det tillståndet upphört.

36 §

Då grufdriftstillstånd efter uppsägning från kronans sida upphör, skall kronan vara skyldig:

1) att inlösa all den i 35 § 1 mom. omförmälda egendom efter dess värde; samt

2) att, därest vid grufdriftstillståndets upphörande mineraltillgångar föreligga blottade och tillredda, *dels* ersätta tillståndshafvaren värdet, såvidt på samma mineraltillgångar belöper, af de för dessas blottläggning och tillredning utförda arbeten, som kunna anses hafva varit för ändamålet behöfliga, *dels ock* till tillståndshafvaren utgifva en särskild godtgörelse, motsvarande en femtedel af den nettobehållning, som de sålunda blottade och tillredda mineraltillgångarna kunna beräknas komma att lämna, dock ej för större myckenhet af dessa mineraltillgångar, än som med hänsyn till förefintliga anordningar för brytning, förädling eller transport får antagas kunna under de tio efter grufdriftstillståndets upphörande närmast följande åren tillgodogöras; skolande bruttovärdet af denna mineralkvantitet be-

räknas med ledning af de under de tio sista åren gällande försäljningsvärden å de ur fyndigheten vunna produkterna.

Bestämmandet af de belopp, hvarmed kronan sålunda är pliktig utlösa tillståndshafvaren, skall ske af skiljemän på sätt i 35 § stadgas.

37 §.

Skulle tvist uppstå angående tolkning af villkoren för grufdriftstillstånd eller i sammanhang därmed träffadt aftal eller skedd upplåtelse eller angående däraf härflytande rättsförhållanden eller fordrings- eller ersättningsanspråk, skall, där ej beträffande ersättnings belopp eller dess fastställande är ofvan särskildt stadgadt, sådan tvist afgöras af skiljemän i den ordning lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 stadgar; dock att den befogenhet att utse skiljeman, som tillkommer öfverexekutor, i stället skall utöfvas af bergsöfverstyrelsen.

Hvad sålunda blifvit stadgadt skall lända till efterrättelse från den 1 oktober 1909, dock att rätt till skärpning eller grufdrift å utarrenderad egendom ej må meddelas, med mindre förbehåll om skyldighet för arrendatorn att för ändamålet afstå mark är i arrendekontraktet intaget eller medgifvande af arrendatorn lämnas.

Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 mars 1909.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÄRD,
MALM,
LINDSTRÖM,
NYLANDER.

Chefen för jordbruksdepartementet statsrådet Nylander anförde:

På sätt af protokollet öfver justitiedepartementsärenden den 4 december 1908 framgår, hade, i anledning af uppkommen fråga om lämpligheten af ett upphäfvande af inmutningsrätten å viss kronojord, sistlidet år inom justitiedepartementet upprättats dels ett förslag till lag angående vissa ändringar i grufvestadgan, innebärande i hufvudsak, att inmutning ej vidare finge ske å annan kronojord än sådan, som innehafves under ständig besittningsrätt eller är anslagen till boställe, dels ock ett förslag till bestämmelser, som, under förutsättning att berörda lagförslag genomfördes, skulle gälla angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å kronojord, därå inmutning ej finge ske. Jämte det Eders Kungl. Maj:t berörda den 4 december beslöt inhämta högsta domstolens utlåtande öfver lagförslaget, blef sistnämnda förslag öfverlämnadt till jord-

bruksdepartementet för vidare behandling. Detta förslag, öfver hvilket domänstyrelsen och vattenfallsstyrelsen afgifvit infordrade utlåtanden, har därefter inom jordbruksdepartementet underkastats förnyad granskning, som föranledt ändringar i åtskilliga detaljer. Sedan Eders Kungl. Maj:t förut denna dag beslutit att genom nådig proposition föreslå Riksdagen antaga förenämnda numera i viss mån omarbetade lagförslag jämte, bland annat, ett i anledning af högsta domstolens anmärkningar mot detsamma inom justitiedepartementet utarbetadt förslag till lag, innefattande bestämmelser angående grufdrift å viss kronojord, anhåller jag att nu få för Eders Kungl. Maj:t framlägga det jämkade förslaget till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord.

Detta förslag är byggdt på den förutsättning att, sedan inmutningsrätten å kronans ifrågavarande jord blifvit upphäfd, kronan skall äga öfver fyndigheter på sådan jord, till hvilka ingen förut förvärfvat rätt, fritt förfoga liksom öfver annan kronans fasta egendom. De i förslaget upptagna bestämmelser innefatta alltså förslag till grunder, som Riksdagen jämlikt § 77 regeringsformen skulle äga att fastställa, rörande hushållningen med dessa kronans tillhörigheter. I fråga om förslagets grundprinciper samt de viktigaste bestämmelserna i detsamma anser jag mig kunna hänvisa till det uttalande härutinnan, som af chefen för justitiedepartementet afgifvits till förenämnda protokoll den 4 december 1908.

Beträffande förslagets bestämmelser i öfrigt har jag att framhålla allenast följande.

De områden, hvarå jämlikt bestämmelserna under 2), 3) och 4) i 2 § skärpningstillstånd ej må meddelas, äro sådana, därå enligt 1 § i lagen, innefattande bestämmelser angående grufdrift å viss kronojord, grufarbete ej må ske. Att man dock icke i omförmälda 2 § nöjt sig med att hänvisa till lagen har endast berott därpå, att man ansett reglerna om i hvilka fall skärpningstillstånd ej må gifvas lämpligen böra vara sammanförda på ett ställe.

För att i möjligaste mån förhindra, att skärpningstillstånd skall kunna vinnas å område, som redan är föremål för sådant tillstånd eller grufdriftstillstånd eller hvarå eljest enligt 2 § eller 5 § 2 mom. skärpningstillstånd ej må af bergmästaren gifvas, har i 3 § föreskrifvits, att skärpningspunkten skall vara utmärkt å ingifven karta. Genom jämförelse med förut i bergmästarens förvar befintliga kartor, bör bergmästaren kunna öfvertyga sig om, huruvida ansökningen kommer i strid med något tidigare gifvet tillstånd. Minimiskalan för kartan har satts så låg som till 1 : 200,000, då kartor i dylik skala finnas upprättade öfver nästan alla delar af vårt land, och det således i de flesta fall bör vara en lätt sak

att anskaffa kopia af sådan karta öfver det område ansökningen gäller. I regel torde karta af nu nämnd skala vara för ändamålet tillräcklig. Ställdes fordringarna å skalan högre, skulle i talrika fall landtmäteriförrättningar för kartas upprättande blifva nödiga. Då dessa åtminstone i öfre Norrland föranleda såväl tidsutdräkt som afsevärda kostnader, skulle ett skärpande af fordringarna beträffande kartan onödigtvis försvåra vinnande af skärpningstillstånd.

Då det funnits lämpligt låta grufdriftstillstånd omfatta område af ända till 50 hektar, har skärpningstillstånd ansetts böra omfatta ett område af ungefär enahanda storlek. Den form, cirkelformen, som enligt grufvestadgan är för inmutadt område bestämd, har bibehållits i fråga om området för skärpningen.

7 § grufvestadgan innefattar en hänvisning för de personer, som samma dag sökt inmutning å samma område, att vid domstol tvista om den bättre rätten till detta område. Att beträffande skärpningstillstånd, som i själfva verket utgör en form för upplåtelse från kronan, göra motsvarande hänvisning har ej synts vara riktigt. I stället har öfverlåtits åt Konungen att för sådant fall bestämma, hvilken af sökandena må erhålla tillstånd. Vid denna pröfning bör tydligen i första rummet söka utrönas, huruvida någon af sökandena upptäckt den ifrågavarande fyndigheten, i hvilket fall tillståndet bör denne meddelas.

Enligt förslaget skall någon afgift ej utgå för själfva rätten till skärpning. I afsikt att förekomma s. k. fältspärrning har därför ansetts nödigt, så vidt rörer skärpningstiden, att bibehålla föreskrift om viss arbetsskyldighet. Då denna i förhållande till skärpningsområdets storlek satts synnerligen låg samt tillståndshafvaren äger att när helst han önskar göra ansökan om grufdriftstillstånd, då arbetsskyldigheten bortfaller, synes någon fara för att tillståndshafvaren genom ifrågavarande bestämmelse skall föranledas till ur nationalekonomisk synpunkt onödigt arbete ej föreligga.

Det har af flera skäl funnits ej vara lämpligt tillåta innehafvare af skärpningstillstånd att drifva brytning för försäljning. Stadgande härutinnan har influtit i 10 §. Då det emellertid måste anses vara såväl för tillståndshafvarens eget som hos honom anställda arbetares intressen i hög grad menligt, om, sedan undersökningsarbetet afslutats och ansökning om grufdriftstillstånd ingifvits, det vidare arbetet å fyndigheten skulle behöfva inställas under den tid, som kunde förflyta innan ansökningen blefve slutbehandlad, har rätt till brytning för försäljning tillerkänts tillståndshafvare, sedan ansökning, hvarom nu sagts, blifvit gjord.

Beträffande 12 § är att märka, att däri gifvetvis ej kunnat meddelas bestämmelse angående rätt för tillståndshafvare till väg öfver enskild mark.

Rätt till dylik väg torde kunna vinnas jämlikt lagen om enskilda vägar på landet den 5 juli 1907.

Enligt 13 § skall ersättning för mark, som tillståndshafvaren begagnar, utgå endast, där marken är utarrenderad. Den förlust, kronan kan göra genom att ej i andra fall fordra dylik ersättning, torde med hänsyn till det relativt låga värde, ifrågavarande mark kan förutsättas äga, vara för kronan af ringa betydelse, hvaremot det måste anses ligga i kronans eget intresse, att dess mineraltillgångar blifva i största möjliga mån utforskade och kända.

Någon förpliktelse att afstå mark, som kan vara behöflig för undersökning eller tillgodogörande af mineralfyndighet, åligger icke enligt lag kronoarrendator. Emot nu gällande stadgande i 2 kap. 3 § nyttjanderättslagen kan ej heller sådan skyldighet i kontrakt honom tillförbindas. Emellertid har Eders Kungl. Maj:t denna dag på hemställan af chefen för justitiedepartementet beslutat till Riksdagen aflåta nådig proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af nämnda lagrum, enligt hvilket förslag kronoarrendator skulle kunna tillförbindas att mot skälig nedsättning i arrendeafgiften samt skadestånd afstå till fastigheten hörande område, där sådant af kronan påfordras för, bland annat, ändamål som nyss nämnts. Jag ärnar jämväl denna dag hemställa, det Eders Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen att, under förutsättning att omförmälda lagförslag samt nu förevarande förslag af Riksdagen antagas, besluta att i kontrakt, som, efter det lag i angifna hänseende trädt i kraft, ingås angående utarrendering af kronan tillhörig jordbruksdomän, skola intagas förbehåll, genom hvilka arrendatorn tillförbindes skyldighet hvarom nu sagts. Af det anförda torde framgå, att kronan är förhindrad att upplåta rätt till skärpning eller grufdrift å andra utarrenderade egendomar än sådana, som hädanefter blifva under omförmälda förbehåll på arrende upplåtna, med mindre medgifvande af arrendatorn lämnas. I stadgandet angående ikraftträdandet af förevarande bestämmelser har ock utsagts, att rätt till skärpning eller grufdrift ej må meddelas å utarrenderad egendom under andra än nu nämnda förutsättningar. Där arrendator på grund af förbehåll i arrendeaftal, som hädanefter kan komma att slutas, nödgas för undersökning eller tillgodogörande af mineralfyndighet afstå mark, måste han gifvetvis vara berättigad att för utbekommande af godtgörelse hålla sig till sin kontrahent, kronan. Den del af godtgörelsen, som skall utgå i form af nedsättning i arrendeafgiften, kommer ju ock för hvarje fall att i första hand drabba kronan. Hvad angår skadeståndet torde emellertid hinder ej föreligga att förplikta tillståndshafvaren att direkt utgifva detta till arrendatorn med påföljd att, om arrendatorn mottager hvad i detta hänseende erbjudes,

kronan skall vara befriad från vidare ersättningsskyldighet mot arrendatorn. Detta sätt att förfara har ock funnits vara lämpligast. Den, som vunnit skärpningstillstånd å utarrenderad egendom, har, i enlighet med hvad nu nämnts, i 13 § ålagts, dels att till kronan erlägga en årlig afgift, motsvarande den nedsättning i arrendeafgiften, hvartill arrendatorn kan vara berättigad, och dels att till arrendatorn utgifva det skadestånd, som därutöfver må tillkomma denne. Beträffande innehafvare af grufdriftstillstånd skola enligt 24 § motsvarande regler gälla, dock att kronan skall anses ersatt för nedsättningen i arrendeafgiften medelst den i samma § omförmälda jordskyld. Tydligt är, att om kronan skulle hafva nödgats af något skäl till arrendatorn utbetala detta skadestånd, tillståndshafvaren måste vara skyldig återgälda kronan det sålunda utbetalda beloppet. Skulle tvist uppstå angående beloppet af den arrendatorn tillkommande godtgörelse, skall tillståndshafvaren vara underkastad den ordning för tvistens afgörande, som kan vara bestämd i aftalet mellan kronan och arrendatorn. Denna ordning har man tänkt sig lämpligen sådan, att tvisten skulle komma att afgöras på sätt lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 stadgar af 3 skiljemän, utaf hvilka tillståndshafvaren skulle utse en, arrendatorn en samt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande å kronans vägnar den tredje.

Med bestämmelserna att bergmästaren ej äger bevilja skärpningstillstånd å område, som varit föremål för skärpnings- eller grufdriftstillstånd, samt att pröfning af ansökning i sådant fall tillkommer bergsöfverstyrelsen, afses, såsom redan i chefens för justitiedepartementet omförmälda yttrande antydts, att söka förhindra ett förfarande, motsvarande det nu brukliga 'mutning på mutning', samt därpå byggd spekulation. Bergsöfverstyrelsens pröfning torde alltså hufvudsakligen böra gå ut på att söka utröna, huruvida ansökning, som gjorts, skett närmast i spekulationssyfte, eller om därmed afsetts verkligt igångsättande af ett grufföretag. Uppenbarligen bör bergsöfverstyrelsen äfven taga under bedömande om icke möjligen anledning föreligger för kronan själf att för egen räkning bearbeta den ifrågavarande fyndigheten.

Tillräckliga skäl att utestänga aktiebolag från att omedelbarligen från kronan förvärfva grufdriftstillstånd har ej ansetts föreligga. Beträffande dylikt bolag har emellertid i förslaget uppställts sådana fordringar att faran, det utlänningar skola kunna under form af aktiebolag komma i besittning af fyndigheter, hvarom nu är fråga, torde vara utesluten.

Beträffande handläggningen af ansökning om grufdriftstillstånd har i det väsentliga följts det af sakkunnige inom justitiedepartementet år 1907 utarbetade förslaget, dock att vissa ändringar företagits i syfte att i möjli-

gaste mån förkorta den tid, inom hvilken den slutliga pröfningen af ansökningen skall kunna ske.

Enligt förslaget må tillståndshafvaren kunna påbörja grufarbetet redan innan den för områdets utstakande föreskrifna landtmäteriförrättning blifvit hållen. Förslagets ståndpunkt härutinnan är grundad på samma skäl, som föranledt undantagsbestämmelsen i 10 §.

I anledning af anmärkningar i vattenfallsstyrelsens omförmälda utlåtande har 27 § i förslaget blifvit inom jordbruksdepartementet i viss mån omarbetad, så att hvad eljest kan vara föreskrifvet i fråga om ordningen för upplåtelse af vattenfall eller kraft från sådant, äfven skall komma att gälla beträffande dylik upplåtelse åt innehafvare af grufdriftstillstånd.

Beträffande öfverlåtelse af grufdriftstillstånd kan tydligen ifrågasättas, om ej för giltigheten af sådan öfverlåtelse bör fordras medgifvande af Konungen. Med förslagets anda torde dock bäst öfverensstämma att tillåta öfverlåtelse å en hvar, som uppfyller de för vinnande af dylikt tillstånd stadgade kvalifikationer. Att frågan om förefintligheten af dessa kvalifikationer måste underställas Konungens pröfning är emellertid tydligt. I enlighet med hvad nu sagts har regeln i 32 § första stycket blifvit affattad.

Till sist anser jag mig böra uttryckligen betona, att skärpnings- och grufdriftstillstånd, hvarom i förslaget förmäles, endast innefatta af kronan i egenskap af jordägare gjorda upplåtelser. Beträffande förhållandet mellan kronan och den, som erhållit sådant tillstånd, komma följaktligen endast de i vederbörande upplåtelsehandling intagna villkor att blifva bestämmande, och är ifrågavarande författning i denna del blott att betrakta såsom en sammanfattning af förvaltningsregler.

I enlighet med hvad jag nu anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen att, under förutsättning att af Eders Kungl. Maj:t framlagdt förslag till lag om ändrad lydelse af 1, 3, 8, 10, 17, 22, 44 och 65 §§ grufvestadgan antages af Riksdagen, antaga förevarande förslag till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet af den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet:

Axel Mörner.